

рахунки з традицією західноєвропейської метафізики, окреслює умови її деконструкції.

На особливу увагу заслуговує, нарешті, видана в серії книга П.Рікера "Навколо політики". Збірка надає читачеві можливість відчути інтелектуальне й етичне тло міркувань видатного філософа стосовно того неодмінного аспекту людського існування, що його ще Арістотель називав *bios politikos*, тобто політичний спосіб життя. Вибудована на базі розгорнутих аналізів праць Г.Арендт, Я.Паточки, Е.Вейля та ін., книга являє інтерес, поза усім іншим, ще й як своєрідний вступ до сучасної європейської філософії політики, ще мало відомої в нашій країні.

Репрезентативними для сучасної французької культури та цікавими самі по собі є й усі без винятку анонсовані видання серії, поява яких очікується. Серед них твори Ж.Ніва ("До закінчення російського міфа"), С.Вейль ("Укорінення", "Лист до клірика"), Е.Левінаса ("Між нами"). Здається, немає потреби представляти названих мислителів освіченому українському читачеві. Краще сподіватимемося на якнайшвидше видання цих праць, здатних задовольнити найрізноманітніші інтелектуальні смаки, і на нові зустрічі з гуманістикою сучасної Франції.

Утім, як зазначає Костянтин Сігов, відповідальний редактор "Духу і літери", у перспективі видання серії не будуть обмежуватися лише колом сучасних авторів. Планується й переклад шедеврів французької думки минулих часів, досліджень видатних філософів, істориків, психологів, мистецтвознавців. Звичайно, при цьому мають бути враховані й читацькі побажання, інтереси як фахівців, так і всіх тих, хто цікавиться культурою Франції.

В.А.Малахов.

**Qu'est-ce que la justice? Devant l'autel de l'histoire. Sous la direction de Jacques Poulin "Presses Universitaires de Vincennes". — 1996. — 281 p.**

Якось так склалося, що цей збірник суто академічних жанрів, зосереджених довкола проблеми "справедливості" в умовах історії, кон'юнктура якої ніколи тій "справедливості" не сприяла, починається, серед іншого, з нарису про "свободу і рівність у Токвіля" (Крістоф Менке, Берлін), а закінчується, поряд з іншим, етюдом Жака Ранс'єра про "вину", де згадується про патетичну антиюридичну поведінку Огюста Бланкі, якого так ненавидів Токвіль із його безберегим, — власне, по обидва береги Атлантики, — юридичним пафосом.

Збірник і спостерігає оце одвічне (а взагалі-то, суто ноевропейське) коливання поміж найвищою у людській ієрархії абстрактною абстракцією справедливості та конкретною історичною мізансценою, що незрідка не залишає і "табірної пилу" од тієї справедливості.

Ця книга, за всієї розмаїтості її юридичної та етичної семантики, переконує читача єдино в тому, що Європа Нового часу шляхом різного роду проб, очевидних помилок і, так само, питомих досягнень витворила надзвичайно гнучку суспільну модель, яка звичайно називається лібералізмом. Лібералізм — це передовсім безупинний і безнастанний діалог поміж Справедливістю й Історією, що у ньому остання, при всій своїй агресивності, змушена з певного часу розгортатися назустріч першій. І не лише риторично. Тоталітарні та мілітарні зриви біжучого століття просто-таки моторошні, а проте на схилку його на всьому просторі Європи утвердилася саме ліберальна модель. Хай подекуди лише риторично... Доказ цієї перемоги — сама книжка, що постала на основі дрезденського семінару-1993, отожд на території екс-НДР. До цих доказів належить і блискучий етюд Орасіо Гонсалеса (Буенос-Айрес) про моторошну "філологію" аргентинської диктатури, яка вкупі зі своєю цією "філологією" все ж таки відійшла в минуле.

Серед іншого, привертає увагу проникливий нарис метра Поля Рікера, який нещодавно читав лекції у НаУКМА, про юридичну герменевтику, нарис, який занурює читача у глибини "юридичної нарації" (пригадаємо, що "Злочин і кара" — не правника Бекарія, а письменника Достоевського — то, серед іншого, найвищий художній взірць тієї "юридичної герменевтики...").

Дуже цікавий етюд колишнього директора Французького інституту у Дрездені (а тепер — директора такого ж інституту у Києві...) Марка Саньоля "Право і справедливість" у Беньяміна Вальтера Беньямін як містифікований правник тут постає через свою інтепретацію Кафки з його безкрайнім пафосом надюрідичної Справедливості (Кафка писав про новелу фон Кляйста "Міхаель Кольгаас", що для нього — це Бах, який сідає за орган). Тонка діалектика дослідника виявляє дуже драматичний колізійний ряд у Беньяміна — Кафки. Дещо спрощуючи, можна пригадати розповідь про Беньямінове перебування у Москві 1920-х: мемуарист згадує, що Беньямін, потрапивши туди у пошуках справедливості, рішуче нічого у тамтешній ситуації не зрозумів.

Маємо надію, що пан Марк Саньоль залишить у культурних анналах нашого міста цілком іншу пам'ять, — саме скориставшись нещасливим московським побитом видатного німецького мислителя.

І все ж таки: що ж таке справедливість?